

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки

С.В. Волошина, А.В. Скубіліна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ**

Кривий Ріг
2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки

С.В. Волошина, А.В. Скубіліна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ**

Затверджено на засіданні
кафедри економіки
Протокол № 7
від 04 грудня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 4
від 27.12.2017 р.

Кривий Ріг
2017

УДК 658.14 (072)
В 68

Рецензенти:

С.О. Єрмак, кандидат економічних наук, доцент
О.О. Зиза, кандидат економічних наук, доцент

Волошина, С.В., Скубіліна, А.В.

В 68 Капітал підприємства: формування та використання : метод. вказ. до вивч. дисц. : для студентів ступеня «бакалавр» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. економіки ; С.В. Волошина, А.В. Скубіліна. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 73 с.

Методичні вказівки покликані допомогти студентам ступеня «бакалавр» усіх форм навчання організувати вивчення дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських (практичних) занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт з метою поточного оцінювання знань, наданому переліку рекомендованої основної та допоміжної літератури й інформаційних ресурсів.

УДК 658.14 (072)

© Волошина С.В., Скубіліна А.В., 2017
© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЧАСТИНА 2. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	15
Змістовий модуль 1. Управління процесами формування капіталу підприємства	16
Змістовий модуль 2. Управління використанням капіталу підприємства	32
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	40
Змістовий модуль 1. Управління процесами формування капіталу підприємства	41
Змістовий модуль 2. Управління використанням капіталу підприємства	60
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71

ВСТУП

Дисципліна «Капітал підприємства: формування та використання» відноситься до вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів.

Для вивчення дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» потрібні знання дисциплін циклу загальної і професійної підготовки, зокрема таких як: політекономія, вища математика, статистика, мікроекономіка, економіка підприємства, підприємництво і бізнес-культура, менеджмент, маркетинг, фінанси, гроші та кредит, управління витратами тощо.

Метою вивчення дисципліни є формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо розробки механізму ефективного формування та раціонального використання капіталу підприємства.

Завдання:

- формування знань щодо сутності та основних характеристик капіталу підприємства, принципів його формування і використання;
- оволодіння методичними підходами до визначення вартості капіталу, оптимізації його структури, оцінки ефективності формування і використання;
- опанування особливостями формування капіталу при створенні підприємства та використання капіталу в операційній діяльності;
- формування знань щодо розробки політики формування власного і залучення позичкового капіталу;
- набуття вмінь оцінювання капіталу підприємства, розробки механізму управління ним;
- формування навичок визначення шляхів підвищення ефективності формування та використання капіталу підприємства.

Предмет дисципліни: умови ефективного формування та раціонального використання капіталу в системі управління підприємством.

Загалом на підставі глибокого вивчення теоретичного матеріалу з дисципліни та аналізу конкретних практичних вправ і ситуацій студенти повинні навчитися творчо обмірковувати процеси формування оптимальної структури капіталу підприємства та умови забезпечення його високої віддачі.

Метою підготовки даного навчального видання є допомога студентам в освоєнні програмного матеріалу цієї професійної дисципліни при підготовці до виконання усіх видів навчальних робіт.

ЧАСТИНА 1.
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Обов’язкова для напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»	
Загальна кількість годин – 150	Семестр	
	6-й	8-й
	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 5	30 год.	8 год.
	Практичні, семінарські	
	45 год.	6 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	75 год.	136 год.
Вид контролю: екзамен		

2. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	пр.	лаб.	сам. робота		л.	пр.	лаб.	сам. робота
Змістовий модуль 1. Управління процесами формування капіталу підприємства										
Тема 1. Капітал підприємства: сутність, характеристики, основи формування	9	2	2	-	5	14,5	1	0,5	-	13
Тема 2. Вартість капіталу підприємства	20	4	6	-	10	14,5	1	0,5	-	13
Тема 3. Структура капіталу підприємства і методи її оптимізації	20	4	6	-	10	15	1	1	-	13
Тема 4. Особливості формування капіталу при створенні підприємства	13	2	4	-	7	14,5	1	0,5	-	13
Тема 5. Політика формування власного капіталу підприємства	15	4	4	-	7	15	1	1	-	13
Тема 6. Політика залучення позичкового капіталу	15	4	4	-	7	14,5	1	0,5	-	13
Модульний контроль 1 (МКР №1)	5	-	2	-	3	7	-	-	-	7
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>97</i>	<i>20</i>	<i>28</i>	<i>-</i>	<i>49</i>	<i>95</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>-</i>	<i>85</i>
Змістовий модуль 2. Управління використанням капіталу підприємства										
Тема 7. Характеристика процесу використання капіталу підприємства	10	2	2	-	6	16	0,5	0,5	-	15
Тема 8. Механізм управління процесом використання капіталу підприємства	17	4	6	-	7	16	0,5	0,5	-	15
Тема 9. Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства	20	4	6	-	10	17	1	1	-	15
Модульний контроль 2 (МКР №2)	6	-	3	-	3	6	-	-	-	6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>53</i>	<i>10</i>	<i>17</i>	<i>-</i>	<i>26</i>	<i>55</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>51</i>
Усього годин	150	30	45	-	75	150	8	6	-	136

3. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського (практичного) заняття	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Управління процесами формування капіталу підприємства		
1	<u>Семінарське заняття 1</u> Капітал підприємства: сутність, характеристики, основи формування	2
2	<u>Практичні заняття 2-4</u> Вартість капіталу підприємства	6
3	<u>Практичні заняття 5-7</u> Структура капіталу підприємства і методи її оптимізації	6
4	<u>Практичні заняття 8-9</u> Особливості формування капіталу при створенні підприємства	4
5	<u>Практичні заняття 10-11</u> Політика формування власного капіталу підприємства	4
6	<u>Практичні заняття 12-13</u> Політика залучення позичкового капіталу	4
7	<u>Практичне заняття 14</u> Модульна контрольна робота №1	2
Змістовий модуль 2. Управління використанням капіталу підприємства		
8	<u>Практичне заняття 15</u> Характеристика процесу використання капіталу підприємства	2
9	<u>Практичні заняття 16-18</u> Механізм управління процесом використання капіталу підприємства	6
10	<u>Практичні заняття 19-21</u> Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства	6
11	<u>Практичне заняття 22</u> Модульна контрольна робота №2	3

4. Індивідуальні завдання

1. Огляд навчальної, наукової і періодичної літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Підготовка розрахункових індивідуальних робіт за основними питаннями дисципліни.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

5. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема заняття	Кількість годин самостійної роботи	Форми самостійної роботи	Засоби діагностики
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Управління процесами формування капіталу підприємства			
Тема 1. Капітал підприємства: сутність, характеристики, основи формування	5	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на семінарському занятті. Джерело [1-3;8;10;19;25]. 2. Самотестування. 3. Підготовка доповіді з теорії капіталу.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді
Тема 2. Вартість капіталу підприємства	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;3;8;16;17]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з вартості капіталу підприємства.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді
Тема 3. Структура капіталу підприємства і методи її оптимізації	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;3;4;5;7;14;21;22]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка до виконання індивідуальної роботи №1 «Аналіз структури капіталу підприємства та її оптимізація». 5. Підготовка до захисту індивідуальної роботи №1. 6. Підготовка доповіді з проблематики оптимізації структури капіталу підприємства.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, захист результатів індивідуальної роботи №1, презентація доповіді
Тема 4. Особливості формування капіталу при створенні підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;3;7;10]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з проблематики формування капіталу нового підприємства.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді
Тема 5. Політика формування власного капіталу підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті.	-//-

		Джерело [1;4;14;18;19]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з проблематики формування власного капіталу.	
Тема 6. Політика залучення позичкового капіталу	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;4;9;14;20]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з проблематики залучення позичкового капіталу.	-//-
Теми 1-6. Модульна контрольна робота №1	3	1. Підготовка до МКР №1.	МКР №1
Разом змістовий модуль 1	49		
Змістовий модуль 2. Управління використанням капіталу підприємства			
Тема 7. Характеристика процесу використання капіталу підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1-3;4;6;11-14;16;24]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з проблематики використання капіталу.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач
Тема 8. Механізм управління процесом використання капіталу підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1-3;4;6;11-14;16;24]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка доповіді з проблематики управління використанням капіталу.	-//-
Тема 9. Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення на практичному занятті. Джерело [1;2;16;23]. 2. Самотестування. 3. Домашнє розв'язання задач. 4. Підготовка до виконання індивідуальної роботи №2 «Формування політики управління використанням операційного капіталу підприємства». 5. Підготовка до захисту індивідуальної роботи №2. 6. Підготовка доповіді з проблематики використання капіталу в операційній	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, захист результатів індивідуальної роботи №2

		діяльності підприємства.	
Теми 7-9. Модульна контрольна робота №2	3	1. Підготовка до МКР №2.	МКР №2
Разом змістовий модуль 2	26		
Разом	75		

6. Результати навчання

1.	Знання сутності та основних характеристик капіталу підприємства, принципів його формування і використання
2.	Розуміння особливостей формування капіталу при створенні підприємства та використання капіталу в операційній діяльності
3.	Знання умов розробки політики формування власного і залучення позичкового капіталу
4.	Розуміння методичних підходів до визначення вартості капіталу, оптимізації його структури, оцінки ефективності формування і використання
5.	Уміння оцінювати капітал підприємства, розробляти механізм управління ним
6.	Уміння визначати шляхи підвищення ефективності формування та використання капіталу підприємства

7. Стиль викладання

Лекції, семінарські (практичні) заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за рекомендованою літературою, виконання індивідуальних завдань).

8. Методи оцінювання

Поточне оцінювання на семінарських (практичних) заняттях, усні презентації, контрольні модульні роботи, екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента в результаті опанування дисципліною «Капітал підприємства: формування та використання» з формою контролю знань – екзамен, здійснюється наступним чином:

- протягом семестру (50 балів);
- при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми / семінарського (практичного) заняття	Вид роботи / бали					
	Тестові завдання (у складі ПМК)	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Сума балів
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1	1		1			2
Тема 2	1	3	1			5
Тема 3	1	1	1	5		8
Тема 4	1	1	1			3
Тема 5	1	1	1			3
Тема 6	1	1	1			3
Теми 1-6					5	5
<i>Разом змістовий модуль 1</i>	6	7	6	5	5	29
Змістовий модуль 2						
Тема 7	1	1	1			3
Тема 8	1	2	1			4
Тема 9	1	2	1	5		9
Теми 7-9					5	5
<i>Разом змістовий модуль 2</i>	3	5	3	5	5	21
Разом						50

Оцінювання студентів при проведенні екзамену можливо здійснювати:

- 1) з використанням комп'ютерної програми «MyTest»;
- 2) без використання комп'ютерної програми «MyTest».

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

- 1) 0-40 балів - теоретична частина (тестування);
- 2) 0-10 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин підсумовуються.

Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (40 тестових завдань).

Оцінювання тестових завдань (40 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами тестування (кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал. Аналогічно оцінюються завдання при письмовій формі екзамену.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або підсумовування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання **практичної частини** (1

розрахункове завдання на 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Шкала оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	
75-79	C	4, «добре»
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	
0-34	F	2, «незадовільно»

10. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

ЧАСТИНА 2.
ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Капітал підприємства: сутність, характеристики, основи формування

Семінар – розгорнута бесіда

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Сутнісні характеристики капіталу
2. Особливості процесу формування капіталу підприємства
3. Принципи формування капіталу підприємства
4. Класифікація сформованого капіталу підприємства

2. Заслуховування доповідей з теорії капіталу, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання теоретичних завдань:

Завдання 1. З'ясуйте вірність вислову та обґрунтуйте відповідь:

1. Одним із принципів формування капіталу є принцип обґрунтування потреби в джерелах коштів (так, ні).

2. Принципом формування капіталу підприємства є принцип активної ролі служб економічної безпеки у процесі формування капіталу (так, ні).

3. При класифікації капіталу за джерелами залучення можуть бути виділені наступні основні ознаки: титул власності, група джерел залучення капіталу по відношенню до підприємства, національна належність власників капіталу, часовий період залучення (так, ні).

4. За формами залучення капіталу підприємства до основних класифікаційних ознак можуть належати: організаційно-правова форма залучення капіталу, натурально-речовинна форма залучення капіталу, форма власності капіталу, що надається підприємству, тощо (так, ні).

5. За організаційно-правовими формами залучення виокремлюють: акціонерний, пайовий та індивідуальний капітал (так, ні).

6. За титулом власності сформований підприємством капітал буває приватний і державний (так, ні).

7. Капітал, що залучається із внутрішніх джерел, характеризує власні і позичкові фінансові кошти, що формуються безпосередньо на підприємстві (так, ні).

8. Короткостроковий капітал залучається підприємством на період до одного року (так, ні).

9. Іноземний капітал, як правило, залучається середніми і великими компаніями (так, ні).

10. Пайовий капітал формується в акціонерних товариствах (так, ні).

11. Капітал у нематеріальній формі залучається підприємством у вигляді різноманітних фінансових інструментів, що вносяться до його статутного фонду (так, ні).

12. Одними із основних сутнісних характеристик капіталу є те, що капітал – це накопичена цінність і джерело доходу (так, ні).

13. Капітал є носієм чинників часу, ризику і платоспроможності (так, ні).

14. Капітал автоматично є постійно зростаючою економічною цінністю (так, ні).

15. Як об'єкт купівлі-продажу капітал формує особливий тип ринку – ринок капіталу (так, ні).

16. Формування капіталу є актуальним лише на початкових стадіях життєвого циклу підприємства (так, ні).

17. Процес формування капіталу носить детермінований і регульований характер (так, ні).

18. Процес формування капіталу нерозривно пов'язаний з забезпеченням зростання ринкової вартості підприємства (так, ні).

Завдання 2. Оцінити еволюційний розвиток категорії «капітал» з позицій відповідності етапів розвитку економічної теорії і суспільства. Заповнити таблицю 2.1.

Таблиця 2.1 - Генезис категорії «капітал»

Економічні школи	Період розвитку	Розуміння факторів розвитку суспільства	Розуміння капіталу

Завдання 3. Підприємство на початок року мало запас капіталу у розмірі 150 млн. грн. Річний чистий дохід становив 86 млн. грн. За результатами року власники встановили наступні пропорції розподілу чистого доходу 30:70 на користь споживання. Визначити приріст капіталу підприємства за рік і розмір його запасу на кінець року. Рух капіталу відобразити графічно.

Завдання 4. Графічно оцінити зв'язок між розміром капіталу, що формується, і стадіями життєвого циклу підприємства.

Завдання 5. Оцінити вплив факторів на зміну пропорцій розподілу чистого доходу на споживання і заощадження на основі таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Оцінка впливу факторів на зміну частки чистого доходу на заощадження

Фактор	Очікувана зміна фактору	Очікувана зміна частки на заощадження
1. Рівень зносу основних засобів	зростає	
2. Забезпеченість власними оборотними активами	нестача	
3. Вимоги до якості продукції	зростають	
4. Стратегія розвитку підприємства	зростання стабілізації скорочення	
5. Інноваційність розвитку	незмінна	
6. Рівень конкуренції	знижується	

Тема 2. Вартість капіталу підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Вартість капіталу та показники її оцінки, сфера їх застосування
2. Методичні підходи до оцінки вартості власного і позичкового капіталу
3. Ефект фінансового левериджу
4. Забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі формування його капіталу

2. Заслуховування доповідей з вартості капіталу підприємства, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Сума виплачених дивідендів у звітному періоді становить 240 тис. грн. Власний капітал на початок звітного періоду – 720 тис. грн., на кінець періоду - 910 тис. грн. Визначити вартість власного капіталу, який використовується у звітному періоді.

Задача 2. Визначити вартість і склад чистих активів підприємства та суму власного капіталу за поточною ринковою оцінкою, виходячи з таких даних:

- загальна вартість активів підприємства за балансом - 2500 тис. грн.;
- результати переоцінки, які відображені у балансі підприємства (приріст вартості активів з урахуванням індексу інфляцій) – 200 тис. грн.;

- реальна вартість позаоборотних операційних активів – 1200 тис. грн.;
- реальна вартість активів, що використовуються за договором оперативного лізингу – 400 тис. грн.;
- сума фінансових зобов'язань підприємства усіх видів – 900 тис. грн.

Задача 3. Визначити вартість нерозподіленого прибутку звітного року, якщо у звітному році середньорічна сума власного капіталу становила 690 тис. грн., чистого прибутку – 145 тис. грн., частка дивідендних виплат – 25%. У плановому періоді доходність акцій планується підвищити на 5%.

Задача 4. Визначити вартість капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку, якщо фірма сплачує дивіденди у сумі 5,0 грн., що зростає щорічно на 3%, а ціна акції дорівнює 40 грн.

Задача 5. Щорічні темпи приросту дивідендів компанії становили 5%, акції котирувались по 50 грн. Дивіденди на акцію компанія сплачувала в розмірі 4%, а витрати на випуск становили 1,5% від номіналу акції. Визначити вартість капіталу від акцій компанії.

Задача 6. Визначити вартість банківського кредиту, якщо він залучається під 21% річних з рівнем витрат на залучення кредиту 3%. Ставку податку на прибуток прийняти згідно діючого законодавства.

Задача 7. Визначити вартість фінансового лізингу, якщо він залучається під 10,5% річних з рівнем витрат на залучення даного активу 2%. Ставку податку на прибуток прийняти згідно діючого законодавства. Норма амортизації активу, що буде придбано на умовах фінансового лізингу, становить 8%.

Задача 8. Визначити вартість капіталу за рахунок емісії облігацій, якщо фірма, яка випускає облігації, сплачує купон 200 гр./од. облігації, а 1% від цієї суми становлять витрати, пов'язані з випуском. Номінальна вартість дорівнює 2000 гр./од. Ставку податку на прибуток прийняти згідно діючого законодавства.

Задача 9. Підприємство планує випустити облігації номінальною вартістю 20 000 грн. Термін погашення 12 років, а процентна ставка 10%. Витрати по випуску і реалізації в середньому дорівнюватимуть 4% від їх вартості. Ставку податку на прибуток прийняти згідно діючого законодавства. Визначити ціну такого джерела капіталу.

Задача 10. Два підприємства-постачальники пропонують поставку своєї продукції на умовах товарного кредиту терміном на місяць. На першому підприємстві діє цінова знижка за готівковий платіж у розмірі 7%, а на другому

– 10%. Обґрунтувати вибір підприємства-постачальника, визначивши розмір товарного (комерційного) кредиту у формі короткострокового відстрочення платежу.

Задача 11. Визначити середньозважену вартість капіталу підприємства, якщо акціонерний капітал становлять прості акції. Кількість акцій – 100 тис. шт. Балансова вартість акції – 70 грн. Розмір позикового капіталу – 1 млн. грн. Вартість акціонерного капіталу – 15%, позикового – 13%. Ставка по податок на прибуток - згідно діючого законодавства.

Задача 12. Розрахувати середньозважену вартість капіталу акціонерного підприємства, якщо:

- статутний капітал товариства складається із 130 тис. простих акцій по 300 грн., дивіденди в минулому році виплачувалися на рівні 90 грн. на акцію;

- товариству надано банківський кредит 15 млн. грн. терміном на рік під 18% річних;

- товариство розміщує облігаційний займ 15 млн. грн., ставка купонного процента 6%, витрати на розміщення займу 1,5 млн. грн.

Податок на прибуток – 18%.

Задача 13. Розрахувати ефект фінансового левериджу, якщо прибуток від продажу – 19 млн. грн., податок на прибуток – 18%. Розмір власного капіталу – 80 млн. грн., позичкового капіталу – 140 млн. грн. при його вартості 14%. Розмір активів за балансом: на початок періоду – 100 млн. грн., на кінець періоду – 120 млн. грн.

Тема 3. Структура капіталу підприємства і методи її оптимізації

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Структура сформованого капіталу підприємства
2. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності
3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості
4. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику

2. Заслуховування доповідей з проблематики оптимізації структури капіталу підприємства, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Розрахувати основні показники, які характеризують структуру капіталу підприємства за таких даних (на початок і на кінець звітного року відповідно), тис. грн.:

1. Статутний капітал – 700 і 720;
2. Додатковий капітал – 100 і 100;
3. Чистий прибуток (річний) – 400;
4. Нерозподілений прибуток – 350 і 375;
5. Валюта балансу – 2100 і 2200.

Задача 2. Оптимізувати структуру капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності, використовуючи інформацію таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Вибір оптимальної структури капіталу підприємства

№ з/п	Показники	Підприємства		
		А	Б	В
1.	Середня сума всього капіталу, тис. грн., в т.ч.:	8000	8000	8000
1.1	Середня сума власного капіталу	8000	6000	4000
1.2	Середня сума залученого капіталу			
2.	Сума валового прибутку (без врахування витрат на сплату % за кредит), тис. грн.	2000	2000	2000
3.	Коефіцієнт валової рентабельності активів, %			
4.	Середній рівень ставки за кредит, %	14	14	14
5.	Сума % за кредит, тис. грн.			
6.	Сума валового прибутку з урахуванням витрат по сплаті % за кредит, тис. грн.			
7.	Ставка податку на прибуток, %	18	18	18
8.	Сума податку на прибуток, тис. грн.			
9.	Сума чистого прибутку, тис. грн.			
10.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (коефіцієнт фінансової рентабельності), %			
11.	Приріст рентабельності власного капіталу в зв'язку з використанням залученого капіталу, %			

Задача 3. Володіючи власним капіталом в 600 тис. грн. підприємство вирішило збільшити обсяг своєї господарської діяльності за рахунок залучення позичкового капіталу. Коефіцієнт валової рентабельності активів (без врахування витрат на оплату відсотків за кредит) складає 14%. Мінімальна ставка % за кредит складає 11%. За даними таблиці 2.4 необхідно визначити, при якій структурі капіталу буде досягнуто найвищий ефект фінансового

левериджу.

Таблиця 2.4 - Визначення структури капіталу за ефектом фінансового левериджу

№ з/п	Показники	Варіанти					
		А	Б	В	Г	Д	Ж
1.	Сума власного капіталу, тис.грн.	600	600	600	600	600	600
2.	Сума залученого капіталу, тис. грн.	-	200	400	500	600	700
3.	Загальна сума капіталу, тис. грн.						
4.	Коефіцієнт фінансового левериджу						
5.	Коефіцієнт валової рентабельності, %	14	14	14	14	14	14
6.	Ставка % за кредит, %		11	12	12,5	13	14,5
7.	Сума валового прибутку, тис. грн.						
8.	Сума % за кредит, тис. грн.						
9.	Сума валового прибутку з урахуванням сплати % за кредит, тис. грн.						
10.	Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18
11.	Сума податку на прибуток, тис. грн.						
12.	Сума чистого прибутку, тис. грн.						
13.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (коефіцієнт фінансової рентабельності), %						
14.	Ефект фінансового левериджу, %						

Задача 4. Оптимізувати структуру капіталу підприємства за критерієм мінімізації його вартості. Вихідні дані наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Інформація про джерела коштів підприємства

Показники	Середня вартість джерела коштів, %		Питома вага
	Варіант 1	Варіант 2	
1. Привілейовані акції	60	30	0,1
2. Прості акції і нерозподілений прибуток	80	85	0,5
3. Позикові і залучені кошти, включаючи кредиторську заборгованість	50	67	0,4

Задача 5. Оптимізувати структуру капіталу підприємства за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків, якщо:

- середньорічна вартість позаоборотних активів – 420 тис. грн.;
- із загальної вартості оборотних активів постійна їх частина - 300 тис. грн.;
- максимальна додаткова потреба в оборотних активах в період сезонності виробництва (6 місяців) – 210 тис.грн.

Задача 6. Фірма має власний капітал 800 тис. грн., позичковий – 300 тис. грн., прибуток до виплати податків та процентів за кредит – 500 тис. грн.; відсоток за кредит – 30%, податок на прибуток – 18%.

Фірма планує збільшити обсяги виробництва за рахунок залучення позичкового капіталу без збільшення величини власного.

План на три роки:

1. Позичковий капітал – 500 тис. грн., прибуток – 580 тис. грн., відсоток за кредит – 32% - 1 рік;

2. Позичковий капітал – 700 тис. грн., прибуток – 660 тис. грн., відсоток за кредит – 35% - 2 рік;

3. Позичковий капітал – 1400 тис. грн., прибуток – 940 тис. грн., відсоток за кредит – 45% - 3 рік;

Визначити зміну рентабельності власного капіталу внаслідок зміни ефекту фінансового важеля.

5. Виконання індивідуальної роботи №1 «Аналіз структури капіталу підприємства та її оптимізація» та захист її результатів.

Мета роботи: практичне оволодіння навичками аналізу структури та оптимізації капіталу за критеріями максимізації фінансової рентабельності, мінімізації вартості та мінімізації ризику.

Зміст роботи:

1. Вивчити методику оптимізації структури капіталу.

2. На основі даних фінансової звітності про діяльність певного підприємства виконати аналіз капіталу підприємства за наступною схемою:

2.1. Динаміка загального обсягу та основних складових елементів капіталу у співставленні з динамікою обсягу виробництва та реалізації продукції.

2.2. Аналіз формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді.

2.2.1. Оцінка темпів приросту власного капіталу і аналіз форми функціонування власного капіталу підприємства (статутний, резервний фонд, нерозподілений прибуток та інше).

2.2.2. Аналіз джерел формування власного капіталу.

2.2.3. Вартість залучення власного капіталу з різних джерел.

2.2.4. Оцінка рівня достатності власних ресурсів, сформованих на підприємстві.

2.3. Аналіз залучення і використання залученого капіталу.

2.3.1. Аналіз загального обсягу залучення позикових ресурсів, порівняння темпу їх динаміки з темпами приросту власних фінансових ресурсів, обсягу реалізації.

2.3.2. Визначення співвідношення довгострокового і короткострокового позичкового капіталу.

2.3.3. Визначення кредиторів і цілей кредитування.

2.3.4. Аналіз використання залученого капіталу.

2.4. Розрахунок співвідношення власного та позичкового капіталу та дослідження його тенденцій; розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства.

3. Оцінити основні фактори, що впливають на формування структури капіталу (галузеві особливості операційної діяльності підприємства; стадія життєвого циклу підприємства; рентабельність операційної діяльності підприємства; операційний ліверідж; відношення кредиторів до підприємства; рівень оподаткування прибутку; фінансовий менталітет власників підприємства).

4. Здійснити оптимізацію структури капіталу за критеріями:

4.1. Максимізації рівня фінансової рентабельності.

4.2. Рівня фінансового ризику.

4.3. Мінімізації його вартості.

5. Розробити заходи щодо забезпечення оптимальної структури капіталу для досліджуваного підприємства.

Зміст звіту

1. Формування мети роботи.
2. Вихідні дані базового підприємства.
3. Результати аналізу структури капіталу (у формі таблиць)
4. Результати здійснення оптимізації капіталу (у формі таблиць).
5. Рекомендації і висновки щодо покращення структури капіталу підприємства.

Тема 4. Особливості формування капіталу при створенні підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Завдання і принципи формування капіталу при створенні підприємства
2. Методи оптимізації загальної потреби в капіталі
3. Основні схеми фінансування нового бізнесу
4. Джерела формування капіталу нового підприємства

2. Заслуховування доповідей з проблематики формування капіталу нового підприємства, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Для створення нового підприємства потрібно придбати 120 одиниць токарних, 120 одиниць фрезерувальних та 40 одиниць свердловальних

верстатів, первісна вартість яких становить відповідно (з урахуванням витрат на транспортування та монтаж): 100; 80 та 90 тис. грн. Норма виробничої площі на 1 верстат – 18 м². Площа допоміжних виробничих приміщень в середньому становить 30%, а площа побутових – 25% від площі основних виробничих приміщень. Висота виробничих приміщень – 7 м, побутових – 3 м.

Підприємство має власні інвестиційні ресурси (амортизаційний фонд та нерозподілений прибуток) у розмірі 60000 тис. грн. Визначить, чи вистачить цих коштів для введення в дію основних засобів, якщо вартість 1 м³ виробничих приміщень (основних і допоміжних) 700 грн., а побутових – 900 грн.?

Задача 2. Визначити планову потребу в капіталі новостворюваного підприємства, якщо прогнозні розрахунки дають таку інформацію:

1. Витрати, пов'язані із заснуванням підприємства — 380 тис. грн.
2. Первісна вартість необхідної для виробництва планового обсягу продукції виробничої споруди — 3,1 млн. грн.
3. Придбання машин та обладнання — 900 тис. грн.
4. Щоденні виплати на закупку сировини та матеріалів — 27 тис. грн.
5. Середньоденні витрати на утримання персоналу — 25 тис. грн.
6. Середньоденні витрати за іншими видами елементів затрат — 8 тис. грн.
7. Середній період з моменту оплати вартості сировини та матеріалів до запуску їх у виробництво — 8 днів.
8. Тривалість виробничого циклу — 3 дні.
9. Середній термін зберігання готової продукції на складі — 6 днів.

Задача 3. Витрати на виробництво та реалізацію продукції в плановому кварталі становлять 9 млн. грн., в т. ч.:

- витрати на сировину і матеріали - 55 % усіх затрат;
- витрати на заробітну плату та нарахування на неї - 25 % усіх затрат;
- інші витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції - 20 %.

Оплату сировини та матеріалів планується здійснювати на другий робочий день з дня надходження їх на склад. Середній термін перебування виробничих запасів на складі - 3 дні. Тривалість виробництва продукції - 2 дні. Середній термін складування готової продукції - 7 днів. Підприємство планує відвантажувати готову продукцію з наданням відстрочок в її оплаті на 14 днів. Розрахувати плановий обсяг потреби підприємства в капіталі для фінансування оборотних активів у цілому та у розрізі окремих елементів витрат.

Задача 4. Для здійснення господарської діяльності на початковому етапі підприємству необхідно сформувати активи (а значить залучити необхідний капітал) в сумі 15 млн. грн. Підприємство організується у формі акціонерного товариства публічного типу. При мінімально прогнозованому рівні дивідендів в розмірі 6% акції можуть бути продані на суму 6 млн. грн. Подальше збільшення обсягу продажу акцій потребує збільшення розміру виплат дивідендів.

Мінімальна ставка % за кредит складає 8%. Необхідно визначити, при якій структурі капіталу буде досягнута мінімальна середньозважена його вартість. Вихідні дані наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Визначення структури капіталу за мінімальною середньозваженою вартістю

№ з/п	Показники	Варіанти							
		А	Б	В	Г	Д	Ж	З	І
1.	Загальна потреба в капіталі	15	15	15	15	15	15	15	15
2.	Варіанти структури капіталу, %								
	а) власний (акціонерний) капітал	40	50	60	70	80	20	10	100
	б) залучений капітал	60	50	40	30	20	80	90	-
3.	Рівень дивідендів, %	7,5	8	8,5	9	9,5	7	6,5	10
4.	Ставка % за кредит	11	10,5	10	9,5	9	12	12,5	-
5.	Ставка податку на прибуток	18	18	18	18	18	18	18	18
6.	Податковий коректор								
7.	Рівень ставки % за кредит з урахуванням податкового коректора								
8.	Вартість складових капіталу, %								
	а) власної частини капіталу								
	б) залученої частини капіталу								
9.	Середньозважена вартість капіталу								

Тема 5. Політика формування власного капіталу підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Склад власного капіталу підприємств та цілі його формування
2. Джерела формування власних ресурсів підприємства
3. Механізм розробки політики формування власного капіталу

2. Заслуховування доповідей з проблематики формування власного капіталу, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Засновники новостворюваного товариства з обмеженою відповідальністю об'єднали наступні види капіталу:

1. Грошові внески у:

- національній валюті – 850 тис. грн.;
- іноземній валюті – 50 тис. дол. США (курс долара – 27 грн.) і 39 тис. євро (курс євро – 30 грн.);

2. Майнові внески у формі:

- будівель, споруд – 1210 тис. грн.;
- обладнання і транспортних засобів – 724 тис. грн.;

3. Внески у формі майнових прав – 118 тис. грн.

Визначити розмір статутного капіталу ТОВ та його структуру за формами внесків.

Задача 2. Визначити статутний капітал акціонерного товариства, якщо планується випустити 150 тис. простих акцій номінальною вартістю 15 грн.

Як зміниться розмір власного капіталу, якщо товариство згодом випустить 30 тис. простих акцій тією ж номінальною вартістю, ринкова вартість яких становить 17 грн.

Задача 3. Статутний капітал акціонерного товариства становить 2000 тис. грн. На початок звітнього року фактичний розмір резервного фонду дорівнював – 450 тис. грн. Протягом звітнього року на покриття збитків було використано 90 тис. грн., на виплату дивідендів за привілейованими акціями – 55 тис. грн., на інші цілі згідно статуту – 43 тис. грн. Чистий прибуток звітнього року – 3470 тис. грн.

Законодавством встановлено, що:

- мінімальний розмір резервного фонду для акціонерних товариств - 25% статутного капіталу;

- мінімальний розмір щорічних відрахувань у резервний фонд - 5% від чистого прибутку.

Визначити розмір необхідного поповнення резервного капіталу станом на кінець звітнього року і частку чистого прибутку, що спрямовується на зазначені цілі.

Задача 4. Виручка від реалізації продукції підприємства за рік становить 61,3 млн. грн. при валових витратах операційної діяльності у розмірі 52,8 млн. грн. Дивіденди, які планується сплатити акціонерам за результатами року – 3,05 млн. грн.

Розрахувати величину нерозподіленого прибутку підприємства, якщо ставка податку на прибуток становить 18%. Якою є частка реінвестованого прибутку в операційному прибутку підприємства?

Задача 5. Підприємство акціонерного типу на початок планового року мало власний капітал у наступному складі: статутний (акціонерний) капітал – 1528 тис. грн.; резервний фонд – 198 тис. грн.; нерозподілений прибуток – 90,2 тис. грн.

Протягом планового року підприємство планує отримати прибуток у

розмірі 524 тис. грн., який буде розподілено таким чином:

- виплата дивідендів акціонерам – 15% від суми акціонерного капіталу на початок планового року;
- відрахування до резервного фонду – 5% чистого прибутку.

Розрахуйте загальну величину окремих власного капіталу підприємства і його загальний розмір на кінець планового року. Визначити приріст власного капіталу у плановому році.

Задача 6. Фінансову діяльність акціонерного товариства протягом звітного року характеризують такі дані:

- номінальна вартість емісії простих акцій — 200 тис. грн.;
- ринковий курс акцій - 125%;
- чистий прибуток товариства — 700 тис. грн.;
- 60% чистого прибутку спрямовано на виплату дивідендів;
- 10% чистого прибутку використано на поповнення резервного капіталу;
- підприємство отримало на безоплатній основі необоротні активи первісною вартістю 35 тис. грн.

Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний рік у розрізі окремих статей.

Задача 7. Визначити необхідний обсяг власного основного капіталу, якщо (тис. грн.):

- основні засоби за первісною вартістю – 948;
- сума зносу основних засобів – 439;
- нематеріальні активи за первісною вартістю – 78;
- накопичена амортизація нематеріальних активів – 50;
- довгострокові фінансові інвестиції – 104;
- незавершені капітальні інвестиції – 77;
- довгострокова дебіторська заборгованість – 18;
- інвестиційна нерухомість – 22;
- довгострокові біологічні активи – 36;
- інші необоротні активи - 10;
- довгостроковий позиковий капітал для потреб фінансування поза оборотних активів – 312.

Задача 8. Визначити необхідний обсяг власного оборотного капіталу, якщо (тис. грн.):

- запаси підприємства – 277;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 306;
- гроші та їх еквіваленти – 84;
- інші оборотні активи – 55;9
- довгостроковий позиковий капітал для фінансування оборотних активів – 97;
- короткостроковий позиковий капітал – 32.

Задача 9. Визначити необхідний обсяг власного оборотного капіталу, якщо (тис. грн.):

- власний капітал – 888;
- довгострокові зобов'язання і забезпечення – 273;
- необоротні активи – 463.

Задача 10. Оцінити маневреність власного капіталу, якщо (тис. грн.):

- власний оборотний капітал – 175;
- власний капітал – 570.

Нормативне значення коефіцієнту маневреності – 0,4-0,6.

Задача 11. За інформацією завдання 10 розрахувати та проаналізувати склад власного капіталу за коефіцієнтом маневреності власного капіталу.

Задача 12. Проаналізувати використання капіталу підприємства за відповідністю темпів зміни приросту власного капіталу темпам приросту активів і темпам приросту обсягів реалізації продукції, якщо (тис. грн.):

- загальний капітал у попередньому і звітному роках відповідно становив – 990 і 1020;
- власний капітал у попередньому і звітному роках відповідно становив – 410 і 415;
- дохід від реалізації продукції – 513 і 520.

Задача 13. Розрахувати загальну потребу підприємства у власних фінансових ресурсах на плановий період, якщо:

1. Загальна потреба підприємства у фінансових ресурсах на кінець планового року – 736 тис. грн.;
2. Оптимальна планова частка власного капіталу у загальному капіталі – 50%;
3. Фактичний розмір власного капіталу на початок планового періоду – 287 тис. грн.;
4. Плановий розмір прибутку на споживання – 90 тис. грн.

Тема 6. Політика залучення позичкового капіталу підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Форми фінансових зобов'язань підприємства
2. Класифікація позичкових коштів
3. Механізм залучення позичкового капіталу на кредитному ринку
4. Основні етапи розробки політики залучення позичкового капіталу

2. Заслуховування доповідей з проблематики залучення позичкового капіталу, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Ставка процента за банківський кредит становить 25%, витрати, пов'язані з обслуговуванням кредиту, - 4%. Визначити вартість залученого капіталу у формі банківського кредиту.

Задача 2. Вартість облігації за номіналом – 250 грн.; середня сума дисконту за облігацією – 45 грн.; рівень емісійних витрат у сумі залучених коштів за рахунок емісії – 7%. Визначити вартість позики.

Задача 3. Підприємство має потребу в капіталі для придбання виробничих запасів (сировини) обсягом 1 млн. грн. Середня тривалість операційного циклу становить 60 днів. Передбачений контрактом строк оплати відвантажених товарів — 30 днів з моменту їх надходження на склад клієнта. При здійсненні розрахунків протягом наступних 30 днів надбавка до базової ціни дорівнює 5%. При здійсненні оплати по факту (протягом 2 робочих днів з моменту надходження сировини) сконто (знижка) до базової ціни становитиме 4%; процентна ставка за короткостроковими банківськими кредитами — 30% річних. Фінансовий менеджер повинен визначити найоптимальніший варіант покриття потреби в капіталі для фінансування придбання сировини.

Задача 4. Потреба підприємства у фінансових ресурсах для реалізації інвестиційного проекту становить 500 тис. грн. Для покриття цієї потреби було прийняте рішення про емісію облігацій з дисконтом. Параметри емісії характеризуються такими даними:

- загальна сума випуску (за курсом емісії) - 500 тис. грн.;
- дата закінчення розміщення облігацій - 31.01.17;
- строк погашення облігацій - 31.12.23;
- курс погашення - 100 % номінальної вартості;
- оціночна процентна ставка за облігаціями становить 12% (нараховується за методом складних процентів).

Розрахувати загальну номінальну вартість, яку слід виплатити в період погашення облігацій, і суму дисконту (дизажію), якщо проценти нараховуються щорічно (один раз на рік).

Задача 5. Порівняти ефективність фінансування оновлення активу за наступних умов:

- вартість активу – 500 тис. грн.;
- строк експлуатації активу – 5 років;
- авансовий лізинговий платіж передбачений в сумі 4% і складає 20 тис.грн;
- регулярний лізинговий платіж за використання активу складає 150 тис. грн. в рік;
- ліквідаційна вартість активу прогнозується в сумі 50 тис. грн.;
- ставка податку на прибуток 18%;
- середня ставка процента по довгостроковому банківському кредиту складає 12% на рік.

Задача 6. Визначити поточні фінансові потреби підприємства, якщо виручка від реалізації продукції за квартал становила 18,2 млн. грн.; оборотність дебіторської заборгованості — 35 днів; оборотність кредиторської заборгованості — 45 днів; норма запасу матеріальних цінностей - 15 днів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 7. Характеристика процесу використання капіталу підприємства

Практичне заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Економічна сутність та характеристика процесу використання капіталу
2. Капітал як виробничий та інвестиційний ресурс
3. Характеристика етапів кругообігу капіталу
4. Класифікація капіталу, який використовується підприємством

2. Заслуховування доповідей з проблематики використання капіталу, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. За даними балансу підприємства станом на початок року грошові кошти становили 215 тис. грн, а на кінець року – 140 тис. грн; середня сума оборотних активів за минулий рік становила 8680 тис. грн, а на кінець року – 5474 тис. грн. Виручка від реалізації продукції за минулий рік становила 122883 тис. грн, звітного року – 128744 тис. грн. Визначити коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах у минулому і звітному періодах, а також розрахувати середній період обороту грошових коштів минулого і звітного року та кількість оборотів грошових коштів.

Задача 2. Визначити кількість оборотів дебіторської заборгованості за звітний період та коефіцієнт відволікання оборотних активів на початок та кінець звітного періоду, якщо на початок року дебіторська заборгованість за товари становила 2190 тис. грн, а на кінець року – 1530 тис. грн. Відповідно загальна вартість оборотних активів підприємства становила 6750 тис. грн та 7530 тис. грн. Виручка від реалізації продукції за звітний період становила – 39100 тис. грн.

Задача 3. За інформацією таблиці 2.7 визначити оборотність поточних активів та суму залучення додаткових коштів.

Таблиця 2.7 – Інформація щодо поточних активів підприємства

Показники	Рік 1	Рік 2	Відхилення
1.Виручка від реалізації (тис. грн.)	9492	8943	
2.Середня величина поточних активів (тис. грн.)	3110	3010	
3.Оборотність поточних активів			
4.Тривалість обороту поточних активів			

Задача 4. За інформацією таблиці 2.8 виконати розрахунки показників руху оборотного та основного капіталу.

Таблиця 2.8 – Вихідна інформація для оцінки оборотності капіталу

Показники	Сума, тис. грн.
Стан на початок звітнього періоду:	
Запаси	600
Дебітори	85
Кредитори	160
Основні засоби	1137
Операції за звітний період:	
Реалізація	4137
Розрахунки з постачальниками	438
Витрати по оплаті праці	1950
Придбання основних засобів	889
Нарахування амортизації	969
Стан на кінець звітнього періоду:	
Запаси	653
Дебітори	94
Кредитори	284
Основні засоби	1304

Задача 5. За інформацією таблиці 2.9 визначити: економію оборотного капіталу; приріст обсягу продукції; збільшення прибутку.

Таблиця 2.9 - Інформація для оцінки оборотного капіталу підприємства, тис. грн.

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг продукції	65800	73610		
2. Собівартість продукції	59165	62570		
3. Оборотні активи	17007	17441		
4. Прибуток				

Задача 6. Проаналізувати структуру основного капіталу підприємства на підставі інформації таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - Інформація для оцінки структури основного капіталу підприємства

№ з/п	Стаття активу	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Зміни в структурі, %
		тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %		
1	Основні засоби (залишкова вартість)	51172		50921			
2	Знос	24915		26061			
3	Коефіцієнт зносу, %						
4	Незавершені капітальні вкладення	248		687			
5	Устаткування	228		253			
6	Усього основного капіталу						

Тема 8. Механізм управління процесом використання капіталу підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. *Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:*
  1. Характеристика основних завдань і функціонального механізму управління процесом використання капіталу підприємства
  2. Оцінка фактору інфляції в процесі використання капіталу
  3. Оцінка фактору ліквідності в процесі використання капіталу
2. *Заслуховування доповідей з проблематики управління використання капіталу, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.*
3. *Індивідуальне тестування.*
4. *Виконання практичних завдань:*

Задача 1. Розрахувати абсолютний та відносний показники ліквідності інвестицій за умови можливої реалізації об'єкта інвестування впродовж 28 днів.

Задача 2. Середньорічна кредиторська заборгованість підприємства за товарними операціями в базовому році становила 320 тис. грн, у тому числі прострочена – 60 тис. грн; середньорічна сума внутрішньої кредиторської

заборгованості акціонерного товариства становила 110 тис. грн, у тому числі прострочена – 50 тис. грн; приріст обсягу реалізованої продукції за розрахунковий період за прогнозами дорівнюватиме 15%. Визначити обсяг кредиторської заборгованості підприємства в розрахунковому періоді.

Задача 3. Період можливої реалізації конкретного об'єкта інвестування складає 32 дні. Середньорічна норма доходності для інвестиційних інструментів з абсолютною ліквідністю дорівнює 19%. Розрахувати абсолютний та відносний показники ліквідності інвестицій. Визначити необхідний рівень премії за ліквідність та необхідний загальний рівень доходності об'єкта інвестування з урахуванням фактору ліквідності.

Задача 4. Визначити прогнозні значення річного темпу та індексу інфляції, якщо, у відповідності з прогнозом економічного та соціального розвитку країни, очікується середньомісячний темп інфляції у розмірі 12%.

Задача 5. Визначити розмір річної інфляційної премії та загальної річної суми необхідного доходу по фінансовій операції з урахуванням фактору інфляції за наступних умов:

- початкова вартість грошових коштів складає 4000 грн.;
- середньомісячний темп інфляції, який очікується у відповідності з прогнозом економічного і соціального розвитку регіону, складає 6%;
- реальна відсоткова ставка складає 10%.

Задача 6. Визначити ефективність факторингової операції для підприємства - продавця. Підприємство продало банку право стягнення дебіторської заборгованості на суму 4950 тис. грн. на таких умовах:

- комісійна плата за здійснення факторингової операції стягується банком в розмірі 3% від суми боргу;
- банк надає підприємству –продавцю кредит у формі попередньої оплати його боргових умов в розмірі 80% від суми боргу;
- відсоткова ставка за наданий банком кредит складає 22% на рік;
- середній рівень % ставки на грошовому ринку – 24 % на рік.

Тема 9. Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства

Практичні заняття

План заняття:

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1. Особливості операційної діяльності, пов'язані з використанням капіталу
2. Структура операційних активів

3. Механізм управління використанням капіталу на основі центрів відповідальності
4. Система основних показників ефекту від використання капіталу в операційному процесі
5. Механізм управління ефектом від використання капіталу в операційному процесі
6. Характеристика основних етапів формування політики використання капіталу

2. Заслуховування доповідей з проблематики використання капіталу в операційної діяльності підприємства, підготовлених з використанням мультимедійного візуального супроводження, та їх обговорення.

3. Індивідуальне тестування.

4. Виконання практичних завдань:

Задача 1. Підприємство планує на наступний рік наступні витрати:

1) змінні витрати на одиницю продукції (грн.): прямі матеріальні витрати – 360; прямі витрати на оплату праці – 62; виробничі накладні витрати – 73;

2) постійні витрати (тис. грн.): виробничі накладні витрати – 1680; витрати на збут – 720.

Розрахуйте: 1) який розмір чистого прибутку отримає підприємство від реалізації 1000 од. продукції за ціною 980 грн. і ставці податку на прибуток 18%; 2) яку кількість продукції підприємство (за попередніх умов) має реалізувати, щоб рентабельність продажу (за чистим прибутком) становила 10%.

Задача 2. Обсяг продажу підприємства на плановий рік дорівнює 2300 тис. грн., початковий запас готової продукції – 240 тис. грн., початковий запас НЗВ – 150 тис. грн. За рік витрати мають скласти (тис. грн.): прямі матеріальні витрати – 530, прямі витрати на оплату праці – 720, виробничі накладні витрати – 610, операційні витрати – 750. Кінцевий запас НЗВ планується у розмірі 310 тис. грн., кінцевий запас готової продукції – 150 тис. грн.

Розрахуйте валовий, операційний та чистий прибуток підприємства при ставці податку на прибуток 25%.

Задача 3. Виручка від реалізації продукції підприємства за рік становить 61,3 млн. грн. при валових витратах на виробництво товарної продукції 52,8 млн. грн. Дивіденди, які планується сплатити акціонерам за результатами року – 3,05 млн. грн.

Розрахуйте величину операційного прибутку підприємства, суму податку на прибуток при ставці 25 %, розмір чистого прибутку і можливу суму реінвестованого прибутку та її частку в операційному прибутку.

Задача 4. Запланована підприємством виручка від реалізації становить 8800 тис. грн. при ціні 88 грн. за одиницю.

Витрати підприємства на виробництво і збут продукції включають:

- прямі матеріальні витрати і витрати на оплату праці (на одиницю) - 31 грн.;
- виробничі накладні витрати - 1500 тис. грн. (у т. ч. змінні - 630 тис.);
- адміністративні витрати - 620 тис. грн. (у т. ч. змінні – 154 тис.);
- витрати на збут – 1280 тис. грн. (у т. ч. змінні – 320 тис.).

Визначить операційний прибуток підприємства при запланованому обсязі реалізації та його зміну в разі зниження ціни на 8% і зростання обсягу реалізації на 13%.

Задача 5. За даними балансу підприємства знос операційних необоротних активів на кінець звітного року становив 2220 тис. грн. Середня вартість операційних необоротних активів у звітному періоді дорівнювала 13881 тис. грн. Визначити коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності операційних необоротних активів.

Задача 6. Підприємство виробляє один вид продукції, відпускна ціна одиниці продукції — 600 грн.; обсяг виробництва на рік - 12000 штук, дебіторська заборгованість становила 1080 тис. грн. Собівартість одиниці продукції - 510 грн., у тому числі: змінні витрати - 310 грн., постійні витрати - 200 грн. Мінімальний рівень рентабельності - 10 %. Очікується, що обсяг реалізації продукції у плановому періоді збільшиться на 20 %, оборотність дебіторської заборгованості становитиме 6,67 обороту. Сума безнадійних боргів у плановому періоді може бути 20 тис. грн. Визначте додатковий прибуток від реалізації додаткової продукції у плановому періоді.

Задача 7. Підприємство виготовило за рік 400 тис. од. продукції на продаж і 10 тис. од. - для власних потреб. Відпускна ціна одиниці продукції складає 400 грн., змінні витрати на одиницю продукції - 200 грн., постійні витрати за рік – 20 млн. грн. Залишок готової продукції на складі на початок та кінець року дорівнював 30 і 10 тис. од. відповідно. Розрахувати всі можливі показники ефекту від використання капіталу в операційній діяльності.

Задача 8. Діяльність підприємства представлена наступними даними. Ціна виробу – 150 грн. Середні змінні витрати на 1 виріб – 80 грн. Середні постійні витрати на 1 виріб – 45 грн. Щорічний обсяг продаж в кредит – 500 тис. од. Період погашення дебіторської заборгованості – 2 місяці. Норма прибутку – 18%.

Підприємство вирішило збільшити термін погашення дебіторської заборгованості до 3 міс. В цьому випадку очікують наступний результат: обсяг продажу збільшиться на 30%, втрати від безнадійних боргів становитимуть 4%

від збільшення обсягів продажу виробів; витрати на інкасування дебіторської заборгованості збільшаться на 300 тис. грн.

Визначити, чи варто реалізувати запропоновану політику комерційного кредиту.

Задача 9. Запланована підприємством виручка від реалізації становить 800 тис. грн. при ціні 10 грн. за одиницю.

Витрати на виробництво і збут продукції включають:

- прямі матеріальні витрати і витрати на оплату праці (на одиницю) - 3 грн.;
- виробничі накладні витрати – 156 тис. грн. (у т. ч. змінні – 30 тис.);
- адміністративні витрати – 47 тис. грн. (у т. ч. змінні – 9 тис.);
- витрати на збут – 140 тис. грн. (у т. ч. змінні – 41 тис.).

Необхідно: 1) розрахувати точку беззбитковості і запас міцності; 2) визначити валовий операційний прибуток при запланованому обсязі реалізації; 3) обчислити прибуток в разі зниження ціни на 5 % і зростання обсягу реалізації на 12 %; 4) визначити прибуток при зростанні ціни на 2 % і зниженні обсягу реалізації на 5 %; 5) встановити, який обсяг реалізації необхідний при ціні п.4 для отримання прибутку п.3.

5. Підготовка до виконання індивідуальної роботи №2 «Формування політики управління використанням операційного капіталу підприємства» та захист її результатів.

Мета роботи: практичне оволодіння навичками аналізу структури та оптимізації капіталу за критеріями максимізації фінансової рентабельності, мінімізації вартості та мінімізації ризику.

Зміст роботи:

1. Вивчити методику оптимізації структури капіталу.
2. На основі даних фінансової звітності про діяльність певного підприємства виконати аналіз капіталу підприємства за наступною схемою:
  - 2.1. Динаміка загального обсягу та основних складових елементів капіталу у співставленні з динамікою обсягу виробництва та реалізації продукції.
  - 2.2. Аналіз формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді.
    - 2.2.1. Оцінка темпів приросту власного капіталу і аналіз форми функціонування власного капіталу підприємства (статутний, резервний фонд, нерозподілений прибуток та інше).
    - 2.2.2. Аналіз джерел формування власного капіталу.
    - 2.2.3. Вартість залучення власного капіталу з різних джерел.
    - 2.2.4. Оцінка рівня достатності власних ресурсів, сформованих на підприємстві.
  - 2.3. Аналіз залучення і використання залученого капіталу.

2.3.1. Аналіз загального обсягу залучення позикових ресурсів, порівняння темпу їх динаміки з темпами приросту власних фінансових ресурсів, обсягу реалізації.

2.3.2. Визначення співвідношення довгострокового і короткострокового позичкового капіталу.

2.3.3. Визначення кредиторів і цілей кредитування.

2.3.4. Аналіз використання залученого капіталу.

2.4. Розрахунок співвідношення власного та позичкового капіталу та дослідження його тенденцій; розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства.

3. Оцінити основні фактори, що впливають на формування структури капіталу (галузеві особливості операційної діяльності підприємства; стадія життєвого циклу підприємства; рентабельність операційної діяльності підприємства; операційний ліверідж; відношення кредиторів до підприємства; рівень оподаткування прибутку; фінансовий менталітет власників підприємства).

4. Здійснити оптимізацію структури капіталу за критеріями:

5.1. Максимізації рівня фінансової рентабельності.

5.2. Рівня фінансового ризику.

5.3. Мінімізації його вартості.

6. Розробити заходи щодо забезпечення оптимальної структури капіталу для досліджуваного підприємства.

Зміст звіту

1. Формування мети роботи.
2. Вихідні дані базового підприємства.
3. Результати аналізу структури капіталу (у формі таблиць)
4. Результати здійснення оптимізації капіталу (у формі таблиць).
5. Рекомендації і висновки щодо покращення структури капіталу підприємства.

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Семінар – розгорнута бесіда. Капітал підприємства: сутність, характеристики, основи формування

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Накопичений на підприємстві шляхом заощаджень запас економічних благ у формі грошових коштів і реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування якого в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язано з чинниками часу, ризику і ліквідності, називається:

- A. ціною будь-чого
- B. капіталом підприємства
- C. потенціалом підприємства
- D. інвестиційним ресурсом підприємства

2. Властивість капіталу формувати особливий ринок – ринок капіталу – характеризує його як:

- A. інвестиційний ресурс
- B. об'єкт купівлі продажу
- C. накопичену вартість
- D. постійно зростаючу вартість

3. Відповідно з принципами наукового світогляду капітал як запаси золота і грошей розуміли:

- A. фізіократи
- B. представники класичної політекономії
- C. меркантилісти
- D. марксисты

4. Відповідно з принципами наукового світогляду капітал як землю і вкладені в неї засоби розуміли:

- A. фізіократи

- В.представники класичної політекономії
- С.меркантилісти
- Д.марксиста

5. Відповідно з принципами наукового світогляду капітал як запаси засобів виробництва розуміли:

- А.фізіократи
- В.представники класичної політекономії
- С.меркантилісти
- Д.марксиста

6. Особливість економічної поведінки індивідуумів, згідно якої сьогоднішні блага завжди оцінюються індивідуумом вище за блага майбутніх, характеризує капітал як:

- А.об'єкт часової переваги
- В.інвестиційний ресурс
- С.носій чинника ризику
- Д.носій чинника ліквідності

7. Здатність капіталу бути реалізованим за своєю реальною ринковою вартістю характеризує його як:

- А.об'єкт часової переваги
- В.інвестиційний ресурс
- С.носій чинника ризику
- Д.носій чинника ліквідності

8. Формування капіталу відбувається:

- А.на усіх стадіях життєвого циклу підприємства
- В.лише на стадії створення підприємства
- С.лише на стадії зростання підприємства
- Д.лише на стадії зрілості створення підприємства

9. Основними принципами формування капіталу підприємства не є:

- А.принцип обґрунтування потреби в джерелах коштів
- В.принцип оцінки вартості окремих джерел грошового капіталу і доцільності їх залучення
- С.принцип урахування ризику в процесі формування капіталу
- Д.принцип активної ролі профспілок у процесі формування капіталу

10. За організаційно-правовими формами залучення капітал підприємства поділяється на:

- А.капітал, що залучається з внутрішніх і зовнішніх джерел
- В.довгостроковий і короткостроковий капітал
- С.національний та іноземний капітал

акціонерний, пайовий та індивідуальний капітал

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Еволюція парадагми капіталу.
- 2) Особливості реалізації принципів формування капіталу підприємства на початку XXI століття.
- 3) Сучасні тенденції формування капіталу вітчизняних підприємств.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.

2. Аптекарь С.С. Управление капиталом предприятия: монография /С.С. Аптекарь, Ю.В. Вербицкая. — Донецк: ДонНУЭТ, 2012. — 184 с.

3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.

4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк: учеб. курс. - К.: «Ника-Центр», 1999. - 528 с.

5. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент: навч. посіб. / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 420 с.

6. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2008. – 1008 с.

7. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал / Дж. Р. Хикс. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1993. – 488с.

Практичні заняття. Вартість підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв’язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.

2. Розв’яжіть тестові завдання.

1. Вартість капіталу підприємства – це:

А. витрати, які несе підприємство для залучення капіталу

В. доходи підприємства від залучення капіталу

С. фінансові результати діяльності підприємства в період освоєння сформованого капіталу

Д. вірна відповідь відсутня

2. Рівень вартості капіталу підприємства для інвесторів і кредиторів характеризує:

- A. питомі витрати по залученню й обслуговуванню фінансових ресурсів
- B. ціну, яку платять суб'єкти господарювання за користування капіталом
- C. потрібну їм норму прибутковості на капітал, що надається в користування
- D. вірна відповідь відсутня

3. Елементами (компонентами) капіталу підприємства, виділеними для оцінки його вартості, є:

- A. нерозподілений прибуток, емісія цінних паперів, отримання банківського кредиту
- B. фінансовий лізинг, придбання цінних паперів, отримання банківського кредиту
- C. нерозподілений прибуток, емісія цінних паперів, оплата банківського кредиту
- D. вірна відповідь відсутня

4. Середньозважена вартість капіталу підприємства визначається як середньоарифметична зважена величина вартості:

- A. одного основного елемента капіталу
- B. кількох елементів капіталу
- C. усіх елементів капіталу
- D. переважної більшості елементів капіталу

5. Показники середньозваженої і граничної вартості капіталу використовуються для:

- A. вибору оптимальних схем фінансування нового бізнесу
- B. визначення доцільності лізингу майна
- C. оцінки ризику господарської діяльності
- D. усі відповіді вірні

6. Етапами оцінки вартості капіталу підприємства є:

- A. оцінка вартості окремих елементів власного капіталу
- B. оцінка окремих елементів позикового капіталу
- C. оцінка середньозваженої вартості капіталу
- D. усі відповіді вірні

7. Чисті активи підприємства розраховуються як:

- A. різниця між власним капіталом і зобов'язаннями
- B. різниця між активами і позиковим капіталом
- C. сума власного і позикового капіталу
- D. сума власного капіталу і короткострокових зобов'язань

8. Фінансовий леверидж характеризує:

- А. використання підприємством позикових коштів, яке впливає на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу
- В. використання підприємством власних коштів, яке впливає на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу
- С. використання підприємством позикових засобів, яке впливає на зміну коефіцієнта рентабельності позикового капіталу
- Д. використання підприємством власних коштів, яке впливає на зміну коефіцієнта рентабельності позикового капіталу

9. Показник, що відображає рівень прибутку, який додатково генерується на власний капітал при різній частці використання позикових коштів, називається:

- А. ефектом виробничого левериджу
- В. ефектом фінансового левериджу
- С. рентабельністю власного капіталу
- Д. рентабельністю капіталу

10. Ефект фінансового левериджу (ЕФЛ, %) розраховується за формулою, в якій C_m - ставка податку на прибуток (десятковий дріб); KBP_a - коефіцієнт валової рентабельності активів (%); Π_k - середній розмір % за кредит; Π_k – середня сума використововуваного позичкового капіталу; BK – середня сума власного капіталу підприємства:

$$A. \text{ЕФЛ} = (1 - C_m) * (KBP_a - \Pi_k) * \frac{\Pi_k}{BK}$$

$$B. \text{ЕФЛ} = (1 - C_m) * (KBP_a + \Pi_k) * \frac{\Pi_k}{BK}$$

$$C. \text{ЕФЛ} = (1 - C_m) * (KBP_a - \Pi_k) * \frac{BK}{\Pi_k}$$

- Д. вірна відповідь відсутня

3. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Проблематика оцінювання вартості капіталу підприємства.
- 2) Галузі використання показників вартості капіталу.
- 3) Елементна структура капіталу та фактори її зміни.

4. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Розрахувати ефект фінансового левериджу, якщо прибуток від продажу – 8 млн. грн., податок на прибуток – 18%. Розмір позичкового капіталу – 95 млн. грн., витрати по обслуговуванню позичкового капіталу – 9,75 млн. грн. Активи за балансом становлять 120 млн. грн.

Задача 2. За даними таблиці 3.1 для базового підприємства розрахувати коефіцієнт стійкості економічного зростання і провести факторний аналіз його зміни за способом ланцюгових підстановок.

Таблиця 3.1 – Вихідна інформація для аналізу коефіцієнта стійкості економічного зростання

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Чистий прибуток, тис. грн.	230	215	-15
Виплата дивідендів власникам, тис. грн.	15	40	25
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	85	80	-5
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	67	62	-5
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	185	190	5
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	2,53	2,19	-0,34
Коефіцієнт дивідендних виплат (коефіцієнт капіталізації чистого прибутку)	0,9348	0,8140	-0,1208
Чиста рентабельність основної діяльності (коефіцієнт рентабельності реалізації продукції)	3,4328	3,4677	0,0349
Коефіцієнт оборотності активів (загального капіталу)	0,3622	0,3263	-0,0359
Коефіцієнт фінансової залежності (коефіцієнт левериджу активів)	2,1765	2,375	0,1985

Зробити відповідні висновки і надати адекватні пропозиції.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк: учеб. курс. - К.: «Ника-Центр», 1999. - 528 с.
4. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. – К.: КНЕУ, 2007. – 440с.
5. Балабанов И.Т. Игровой практикум по финансам: уч. пособ. / И.Т. Балабанов и др. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 120 с.

Практичні заняття. Структура капіталу підприємства і методи її оптимізації

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, захист результатів індивідуальної роботи №1, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Співвідношення всіх форм власних і позикових фінансових коштів, що використовуються підприємством в процесі своєї господарської діяльності для фінансування активів називається:

- A. ефектом виробничого левериджу
- B. ефектом фінансового левериджу
- C. структурою капіталу
- D. рентабельністю капіталу

2. Оптимізація структури капіталу підприємства на основі середньозваженої вартості капіталу здійснюється за критерієм:

- A. її мінімізації
- B. її максимізації
- C. її незмінності
- D. вірна відповідь відсутня

3. Оптимізація структури капіталу підприємства на основі рівня прогнозованої фінансової рентабельності здійснюється за критерієм:

- A. її мінімізації
- B. її максимізації
- C. її незмінності
- D. вірна відповідь відсутня

4. Під цільовою структурою капіталу розуміють:

- A. співвідношення власних і позикових коштів підприємства, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість
- B. співвідношення власних і позикових фінансових коштів підприємства, які дозволяють у повному обсязі забезпечити досягнення вибраного критерію його оптимізації
- C. прийнятний рівень прибутковості і ризику в діяльності підприємства

D. оптимізацію структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої

5. Оптимальна структура капіталу – це:

A. співвідношення власних і позичкових коштів підприємства, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість

B. структура капіталу, за якої досягається максимальна вартість корпорації на фінансовому ринку за максимальної ціни капіталу

C. співвідношення позичкових коштів підприємства, при якому забезпечується найменш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість

D. структура капіталу, за якої досягається мінімальна вартість корпорації на фінансовому ринку за мінімальної ціни капіталу

6. Положення про відмінність інтересів і рівня інформованості власників, інвесторів, кредиторів і менеджерів в процесі управління ефективністю використання капіталу, вирівнювання яких викликає збільшення вартості окремих його елементів лежать в основі:

A. традиціоналістської концепції структури капіталу

B. концепції індиферентності структури капіталу

C. компромісної концепції структури капіталу

D. концепції суперечності інтересів формування структури капіталу

7. Вкажіть формулу коефіцієнта рентабельності власного капіталу або фінансової рентабельності:

A. $K_{рек} = \frac{ЧП}{ВК} * 100$

B. $K_{рек} = \frac{ЧП}{ВК} * 100$

C. $K_{рек} = \frac{ВК}{ЧП}$

D. $K_{рек} = \frac{ВК}{ЧП}$

8. Використання механізму фінансового левериджу передбачає метод:

A. оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків

B. оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності

C. оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості

D. оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації його вартості

9. Вкажіть формулу середньозваженої вартості капіталу:

A. $СВК = \sum \Pi_i * V_i \rightarrow m/n$

$$B. CBK = \sum V_i * P_i \rightarrow \min$$

$$C. CBK = \sum P_i * V_i \rightarrow \max$$

$$D. CBK = \sum V_i * P_i \rightarrow \max$$

10. Методи оптимізації структури капіталу поділяють на наступні групи:

A. необоротні активи (довгострокові), постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів

B. оборотні активи, необоротні активи, МШП

C. оборотні активи, постійна частина оборотних активів, змінна частина оборотних активів

D. необоротні активи (довгострокові), змінна частина оборотних активів, дебіторська заборгованість

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. За інформацією таблиці 3.2 знайти ефект фінансового левериджу. Побудувати графік залежності рентабельності і фінансового левериджу.

Таблиця 3.2 - Варіанти формування структури капіталу підприємства, тис. грн.

№ з/п	Показники	Частка позикового капіталу, %								
		30(а)			50(б)			80(в)		
1.	Капітал, всього у т.ч.	8000			8000			8000		
2.	Власний капітал									
3.	Позиковий капітал									
4.	Валовий прибуток, (варіант)	1300	1500	2000	1300	1500	2000	1300	1500	2000
5.	Відсоток за позики, %	20	20	20	20	20	20	20	20	20
6.	Прибуток									
7.	Податок на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18	18
8.	Чистий прибуток									
9.	Рентабельність власного капіталу, %									
10.	Ефект фінансового левериджу, %									

На скільки відсотків зміниться рентабельність власного капіталу при зміні валового прибутку на 1% за умов різних часток позикового капіталу?

Який валовий прибуток необхідно мати підприємству, щоб рентабельність власного капіталу не змінювалась при різних значеннях співвідношення позикового і власного капіталу?

Задача 2. Знайти оптимальну структуру капіталу за інформацією таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Варіанти структури капіталу підприємства, %

Показники	Варіанти структури капіталу						
	1	2	3	4	5	6	7
Частка власного капіталу	100	90	80	70	60	50	40
Частка залученого капіталу	-	10	20	30	40	50	60
Ціна власного капіталу	13	13,3	14	15	17	19,5	25
Ціна залученого капіталу	-	7	7,1	7,5	8	12	17
Зважена ціна капіталу							

Задача 3. Визначити оптимальну структуру інвестицій з метою максимізації рентабельності власного капіталу за таких даних, тис. грн.:

1. Загальний обсяг інвестицій – 100;
2. Базова рентабельність інвестицій – 25% (за базового рівня відсотків за кредит 20%);
3. Можливі варіанти структури джерел фінансування (частка власного капіталу): 80%; 70%; 60%; 50%; 40%; 30%;
4. Починаючи з позначки 30% (включно) зростання позикових джерел фінансування в загальній структурі капіталу на 10% веде до збільшення процентів за користування позичками на 1%.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Проблеми забезпечення оптимальної структури капіталу вітчизняних підприємств.
- 2) Забезпечення фінансової рівноваги підприємства при формування його капіталу.
- 3) Порівняльна оцінка методів оптимізації структури капіталу підприємства.

5. Підготуйтеся до виконання індивідуальної роботи №1 «Аналіз структури капіталу підприємства та її оптимізація».

6. Підготуйтеся до захисту індивідуальної роботи №1.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.

3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 512 с.
4. Бланк И.А. Управление активами / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 720 с.
5. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.
6. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
7. Круш П.В. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : навч. посіб. / П. В. Круш та ін. — К.: "Центр учбової літератури", 2008. — 328с.
8. Круш П.В. Капітал та основні засоби підприємства: навч. посіб. / П.В. Круш і ін. - К.: ЦНЛ, 2005. - 109 с.

Практичні заняття. Особливості формування капіталу при створенні підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. До формування капіталу новостворюваного підприємства не може бути залучено:

- A.нерозподілений прибуток
- B.банківський кредит
- C.стартовий капітал засновників
- D.вірна відповідь відсутня

2. Формами внесків засновників підприємства у формування стартового капіталу новостворюваного підприємства не можуть бути:

- A.грошові кошти
- B.нематеріальні активи
- C.основні засоби
- D.вірна відповідь відсутня

3. Оптимізація загальної потреби в капіталі створюваного підприємства здійснюється методами:

- A.нормативним методом, методом аналогій, методом питомої капіталомісткості
- B.параметричним і балансовим методами
- C.балансовим і пофакторним методами
- D.балансовим методом, методом аналогій, методом питомої капіталомісткості

4. При формуванні структури капіталу створюваного підприємства використовуються наступні основні схеми його фінансування:

- A. повне і змішане фінансування
- B. повне і часткове самофінансування
- C. залучення акціонерного капіталу і формування пайового капіталу
- D. формування пайового капіталу і часткове кредитне фінансування

5. Особливостями складу активів створюваного підприємства не є:

- A. у складі позаоборотних активів відсутні довгострокові фінансові вкладення
- B. у складі оборотних активів відсутня дебіторська заборгованість
- C. у складі активів відсутні довгострокові зобов'язання
- D. у складі активів відсутні короткострокові зобов'язання

6. Повне самофінансування здійснюється за рахунок:

- A. вкладення індивідуального капіталу, формування пайового капіталу, залучення акціонерного капіталу
- B. вкладення індивідуального капіталу, часткового самофінансування шляхом залучення власного капіталу
- C. формування пайового капіталу, часткового самофінансування шляхом залучення власного капіталу
- D. часткового кредитного фінансування шляхом залучення позичкового капіталу, залучення акціонерного капіталу, формування пайового капіталу

7. Основними джерелами формування довгострокового позичкового капіталу є:

- A. довгострокові кредити банків
- B. товарний (комерційний) кредит, що надається постачальниками сировини і матеріалів
- C. фінансовий лізинг
- D. короткострокові кредити банків

8. Метод оптимізації загальної потреби в капіталі, який базується на встановленні обсягу використовуваного капіталу виходячи з його розміру на підприємствах-аналогах – це:

- A. балансовий метод
- B. метод аналогії
- C. метод питомої капіталоемкості
- D. метод синтезу

9. Метод, що ґрунтується на визначенні необхідної суми активів, що дозволяють новому підприємству почати господарську діяльність – це:

- A. балансовий метод
- B. метод аналогії

- С. метод питомої капіталоємкості
- Д. метод синтезу

10. Основною метою формування капіталу створюваного підприємства є:

- А. залучення достатнього його об'єму для фінансування придбання необхідних активів
- В. оптимізація його структури з позицій забезпечення умов подальшого ефективного використання
- С. мінімізація витрат
- Д. врахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. За даними балансу новостворюваного підприємства в даному році вартість операційних необоротних активів на початок року становила 14182 тис. грн, на кінець року – 13580 тис. грн, вартість оборотних активів на початок року дорівнювала 3327 тис. грн, на кінець року – 4376 тис. грн. Визначити коефіцієнт участі операційних необоротних активів у загальній сумі активів підприємства.

Задача 2. Визначити потребу в капіталі на створення нового підприємства методом питомої капіталоємності, якщо показник капіталоємності по двом найбільшим підприємствам галузі становить 1,46 і 1,25 грн./грн. Плановий обсяг виробництва на новому підприємстві очікується у розмірі 782 тис. грн. Передстартові та інші одноразові витрати капіталу, пов'язані із створенням нового підприємства – 520 тис. грн.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Сучасні особливості процесу формування капіталу вітчизняних підприємств.
- 2) Аналіз вітчизняних схем фінансування нового бізнесу.
- 3) Вибір джерел формування капіталу нового підприємства.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.
3. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.

4. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент: навч. посіб. / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 420 с.

Практичні заняття. Політика формування власного капіталу підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. До основних джерел формування власного капіталу не відносять:

- A. капітал приватних інвесторів, що безпосередньо вкладається в статутний фонд підприємства
- B. капітал інвесторів, що залучається шляхом підписки на акції підприємства
- C. кошти державного і місцевого бюджетів, що спрямовуються на безвідплатне фінансування підприємствам
- D. довгострокові кредити банків

2. Підприємство, яке використовує лише власний капітал:

- A. має найнижчу фінансову рівновагу (коефіцієнт автономії - 0)
- B. прискорює темпи свого розвитку
- C. використовую фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал
- D. усі відповіді невірні

3. До форм власного капіталу належать:

- A. короткострокові і довгострокові зобов'язання підприємства
- B. статутний, резервний і додатковий капітал, нерозподілений прибуток
- C. статутний капітал і резервний капітал, дебіторська заборгованість
- D. нерозподілений прибуток, кредиторська заборгованість

4. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства розраховується як:

- A. добуток кількості випущених акцій і ринкової їх вартості
- B. добуток кількості випущених облігацій і номінальної їх вартості
- C. добуток кількості випущених векселів і номінальної їх вартості
- D. добуток кількості випущених акцій і номінальної їх вартості

5. Додатковий капітал акціонерного товариства не включає:

- A. емісійний дохід
- B. дооцінку активів

- C. нерозподілений прибуток
- D. безоплатно отримані необоротні активи

6. Нерозподілений прибуток підприємства визначається:

- A. на рівні чистого прибутку
- B. як різниця між чистим прибутком і розміром виплачених дивідендів
- C. як різниця між операційним прибутком і розміром податку на прибуток
- D. як сума прибутку від звичайної і надзвичайної діяльності

7. Резервний капітал акціонерного товариства не призначений для:

- A. виплати дивідендів за привілейованими акціями;
- B. покриття збитків
- C. виплати заробітної плати
- D. фінансування важливих незапланованих проектів

8. Внутрішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів є:

- A. нерозподілений прибуток
- B. отримання безвідплатної фінансової допомоги
- C. залучення додаткового пайового капіталу
- D. залучення додаткового акціонерного капіталу

9. Власний капітал – це:

- A. юридично оформлена, офіційно об'явлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства
- B. частина активів підприємства, яка залишилася після вирахування його зобов'язань
- C. сума дооцінки об'єктів основних засобів і нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах раніше проведених дооцінок
- D. сума, за якою викуповуються у власників акції власної емісії або їх частки з метою їх подальшого перепродажу або анулювання

10. Вилучений капітал – це:

- A. частина активів підприємства, яка залишилася після вирахування його зобов'язань
- B. сума дооцінки об'єктів основних засобів і нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах раніше проведених дооцінок
- C. сума, за якою викуповуються у власників акції власної емісії або їх частки з метою їх подальшого перепродажу або анулювання
- D. капітал, який відображає емісійний дохід (перевищення ринкової ціни акції над номінальною ціною), вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, накопичені курсові різниці, які відображаються у складі власного капіталу

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. За інформацією таблиці 3.4 проаналізувати джерела коштів, що вкладені в формування фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 3.4 – Вихідна інформація для аналізу джерел формування капіталу підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення
Усього капітал, тис. грн.	2956	3020	
1. Власний капітал підприємства, тис. грн. у % до загального капіталу із них:	1702	1730	
1.1. Наявність власних оборотних активів, тис. грн. у % до власного капіталу	495	464	
2. Позичкові кошти, тис. грн. у % до майна із них:			
2.1. Довгострокові позики, тис. грн. у % до позичених коштів	0	92	
2.2. Короткострокові позики, тис. грн. у % до позичених коштів	820	760	
2.3. Кредиторська заборгованість, тис. грн. у % до позичених коштів	434	438	

Задача 2. Проаналізувати достатність власних фінансових ресурсів, сформованих підприємством в попередній період шляхом розрахунку коефіцієнта самофінансування, якщо (тис. грн.):

- нерозподілений прибуток – 538;
- амортизаційний фонд – 293;
- безповоротна допомога – 188;
- приріст активів – 927;
- плановий обсяг споживання чистого прибутку – 235.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Розробка політики формування власного капіталу підприємства.
- 2) Оптимізація загальної потреби підприємства в капіталі.
- 3) Аналітична оцінка джерел формування власних ресурсів вітчизняних підприємств.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.

2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 512 с.

3. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
4. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 528 с.
5. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2008. – 1008 с.

Практичні заняття. Політика залучення позичкового капіталу

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. До основних джерел формування позичкового капіталу не відносять:

- A. капітал приватних інвесторів, що безпосередньо вкладається в статутний фонд підприємства
- B. довгострокові кредити банків
- C. короткострокові кредити банків
- D. фінансовий лізинг

2. Товарний (комерційний) кредит відноситься до джерел формування:

- A. позикового капіталу
- B. власного капіталу
- C. будь-якого капіталу
- D. вірна відповідь відсутня

3. Фінансовий лізинг відноситься до джерел формування:

- A. позикового капіталу
- B. власного капіталу
- C. будь-якого капіталу
- D. вірна відповідь відсутня

4. Позичкові кошти за цілями залучення поділяються на кошти, які залучаються:

- A. на довгостроковий і короткостроковий періоди
- B. у грошовій та матеріальній формах
- C. для відтворення поза оборотних активів, поповнення оборотних активів, задоволення інших господарських або соціальних потреб
- D. із зовнішніх або внутрішніх джерел

5. Підприємство, яке використовує позичковий капітал:

- A. має невисокий фінансовий капітал свого розвитку
- B. не має можливості приросту фінансової рентабельності діяльності
- C. в меншій мірі генерує фінансовий ризик та загрозу банкрутства
- D. усі відповіді невірні

6. Позичкові кошти за періодом залучення класифікуються:

- A. більше 1 року та до 1 року
- B. до 5 років та до 10 років
- C. більше 1 року та до 3 років
- D. до 6 місяців років та більше 6 місяців

7. Суб'єкти кредитного ринку, які отримують позику під певні гарантії їх повернення і за визначену плату у формі відсотка - це:

- A. кредитори
- B. позичальники
- C. банки
- D. підприємства

8. Строк погашення довгострокового позичкового капіталу:

- A. понад 12 місяців
- B. протягом 1 року
- C. до 12 місяців
- D. до 24 місяці

9. Позичкові кошти класифікують за наступними ознаками:

- A. за цілями залучення, за джерелами залучення, за періодом залучення, за формою залучення, за формою забезпечення
- B. за цілями залучення, за формою залучення, за формою забезпечення
- C. за цілями залучення, за джерелами залучення, за періодом залучення
- D. за джерелами залучення та за періодом залучення

10. Виділяють наступні форми фінансових зобов'язань підприємства, які відображаються в балансі:

- A. довгостроковий, середньостроковий та короткостроковий позичковий капітал
- B. короткостроковий та довгостроковий позичковий капітал
- C. середньостроковий та довгостроковий позичковий капітал
- D. короткостроковий та середньостроковий позичковий капітал

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Передбачений контрактом строк оплати відвантажених товарів становить 25 днів з моменту їх надходження на склад клієнта. При здійсненні розрахунків протягом перших 5 днів після надходження товару сконто (знижка) до базової ціни дорівнює 3 %. Визначити доцільність використання

комерційного кредиту, якщо ставка за аналогічним банківським кредитом — 30 % річних.

Задача 2. Проаналізувати структуру позичкового капіталу підприємства. Вихідні дані наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 - Структура позичкового капіталу підприємства

№ з/п	Показники	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Зміни в структурі, %
		тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %		
1	Довгострокові зобов'язання	279,6		135,8			
2	Короткострокові кредити банків	400		300			
3	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	85,5		60,0			
4	Кредиторська заборгованість	1764,4		1339,7			
5	Інші поточні зобов'язання	27,2		40,9			
6	Всього залучених коштів						

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Розробка політики залучення позичкового капіталу на підприємствах.
- 2) Оптимізація структури позичкового капіталу підприємства.
- 3) Аналітична оцінка джерел залучення позичкового капіталу вітчизняних підприємств.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.

2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 512 с.

3. Гарнер Д. Привлечение капитала / Д. Гарнер, Р. Оуэн, Р. Конвей. – М.: «Джон Уайли энд Санз», 1995. – 464 с.

4. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.

5. Колб Р.В. Финансовый менеджмент / Р.В. Колб, Р. Дж. Родригес. – М.: Издательство «Финпресс», 2001. – 496 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

УПРАВЛІННЯ ВИКОРИСТАННЯМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Практичне заняття. Характеристика процесу використання капіталу підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Стадіями повного циклу одного обороту капіталу є:

- A. стадія обігу, стадія виробництва, стадія обігу
- B. стадія виробництва, стадія обігу, стадія виробництва
- C. стадія обігу, стадія виробництва
- D. стадія виробництва, стадія обігу

2. Оборотність капіталу підприємства розраховується як відношення:

- A. обсягу виробництва до обсягу капіталу
- B. обсягу капіталу до обсягу реалізації
- C. обсягу реалізації до обсягу капіталу
- D. обсягу капіталу до обсягу виробництва

3. Капітал підприємства за сферами використання в економіці поділяється на:

- A. капітал, що використовується і не використовується в економічному процесі
- B. капітал, що використовується в реальному і фінансовому секторах економіки
- C. акціонерний, пайовий та індивідуальний капітал
- D. грошовий і товарний капітал

4. На вибір схеми фінансування і конкретних джерел формування капіталу створюваного підприємства не впливають наступні чинники:

- A. організаційно-правова форма створюваного підприємства
- B. галузеві особливості операційної діяльності підприємства
- C. розмір підприємства
- D. усі відповіді невірні

5. Характеристика об'єктів інвестування (як реальних, так і фінансових) по їх здатності бути реалізованими в короткий проміжок часу без втрат

свої реальній ринковій вартості при зміні раніше прийнятих інвестиційних рішень і необхідності реінвестування капіталу називається:

- A. прибутковістю інвестицій
- B. ліквідністю інвестицій
- C. ризиковістю інвестицій
- D. платністю капіталу

7. До складу оборотних операційних активів підприємства, не відносять:

- A. виробничі запаси
- B. дебіторську заборгованість
- C. запаси готової продукції
- D. машини та обладнання

8. Сума власного основного капіталу ($ВК_{oc}$) розраховується за формулою, в якій $\Pi_o A$ – загальна сума позаоборотних активів підприємства, $ДПК_{no}$ – сума довгострокового позикового капіталу, використаного для фінансування поза оборотних активів підприємства:

- A. $ВК_{oc} = \Pi_o A - ДПК_{no}$
- B. $ВК_{oc} = \Pi_o A / ДПК_{no}$
- C. $ВК_{oc} = \Pi_o A * ДПК_{no}$
- D. вірнавiдповiдьвiдсутня

9. До складу основних операційних активів підприємства, відносять:

- A. виробничі запаси
- B. дебіторську заборгованість
- C. запаси готової продукції
- D. машини та обладнання

10. Під використанням капіталу розуміється:

- A. забезпечення своєчасних розрахунків по одержаних кредитах
- B. процес безперервної реалізації його основного призначення як економічного ресурсу в операційній та інвестиційній діяльності підприємства, що характеризує пошук і забезпечення найбільш ефективних шляхів самозростання його вартості
- C. забезпечення ефективного використання кредитів
- D. повернення основної суми або частки суми боргу з наданням пільгового періоду по закінченні строку корисного використання кредиту

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. За інформацією таблиці 3.6 визначити:

- а) власні оборотні активи;
- б) поточні фінансові потреби;
- в) потенційний залишок або дефіцит грошових коштів.

Таблиця 3.6 - Спрощений баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Основні засоби	4300	Власні кошти	2500
Запаси сировини	650	Резерви	1100
Незавершене виробництво	210	Довгострокова	3400
Запаси готової продукції	760	заборгованість	
Дебіторська заборгованість	2000	Короткострокові кредити	770
Грошові кошти	300		
Короткострокові фінансові вкладення	300	Кредиторська	1200
Інші поточні активи	450	заборгованість	
Всього	8970	Всього	8970

Задача 2. За інформацією таблиці 3.7 визначити чистий оборотний капітал підприємства.

Таблиця 3.7 - Спрощений баланс підприємства, тис. грн.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Грошові кошти	700	Кредиторська заборгованість	700
Дебіторська заборгованість	1050	Заборгованість по заробітній платі	450
		Податки в бюджет	800
Товарно-матеріальні запаси	1650	Довгостроковий кредит	3000
		Статутний капітал	6300
Позаоборотні активи	9550	Нерозподілений прибуток	1700
Баланс	12950	Баланс	12950

Задача 3. За даними балансу підприємства станом на початок року грошові кошти становили 185 тис. грн., обсяг реалізації продукції за минулий рік - 3850 тис. грн. У плановому періоді передбачається довести обсяг реалізації продукції до 4640 тис. грн. Визначте суму грошових коштів, яка вивільнюється у результаті прискорення оборотності грошових коштів.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Ефективність використання капіталу вітчизняних підприємств: сучасний стан і проблеми забезпечення.
- 2) Ефективність використання капіталу вітчизняних підприємств: шляхи підвищення.
- 3) Дія закону спадаючої продуктивності капіталу.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.

2. Аптекарь С.С. Управление капиталом предприятия: монография /С.С. Аптекарь, Ю.В. Вербицкая. — Донецк: ДонНУЭТ, 2012. — 184 с.
3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] — К.: «Ника-Центр», 1999. — 592 с.
4. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] — К.: «Ника-Центр», 1999. — 512 с.
5. Бланк И.А. Управление использованием капитала / И.А. Бланк. — К.: «Ника-Центр», 2000. — 656 с.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 512 с.
7. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Є.В.Мних, А.Д. Бутко, О.К. Большакова та ін.; за ред. проф. Є.В. Мниха. - К.: КНТЕУ. 2005. - 232 с.
8. Финансовый менеджмент: учеб. / под ред. Е.С. Стояновой. — М.: Перспектива, 1998. — 656 с.
9. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
10. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. — К.: КНЕУ, 2007. — 440с.
11. Управління ресурсами підприємства: навч. посіб. / Під. ред. Ю.М. Воробйова. — К.: „Центр навчальної літератури”, 2004. — 288с.

Практичні заняття. Механізм управління процесом використання капіталу підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв’язання задач, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв’яжіть тестові завдання.

1. Сукупність всіх майнових цінностей або активів підприємства, сформованих виключно за рахунок власного капіталу, характеризується терміном:

- А. валові активи
- В. чисті активи
- С. сукупні активи
- Д. необоротні активи

2. Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує:

- А. склад власного капіталу

- В. склад сукупного капіталу
- С. склад позикового капіталу
- Д. співвідношення власного і позикового капіталу

3. Додатковий дохід, що виплачується інвестору з метою відшкодування ризику можливих фінансових втрат, пов'язаних з низькою ліквідністю об'єктів (інструментів) інвестування - це:

- А. ліквідність
- В. ліквідність інвестицій
- С. премія за ліквідність
- Д. рентабельність

4. Головною метою управління використанням капіталу є:

- А. оптимізація обороту капіталу
- В. забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах
- С. оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання
- Д. забезпечення своєчасного реінвестування капіталу

5. Процес постійного перевищення темпів росту грошової маси над товарною, в результаті чого відбувається перенасичення каналів обігу грошима, що супроводжується їх знеціненням та зростанням цін:

- А. ревальвація
- В. інфляція
- С. дефляція
- Д. девальвація

6. Здатність окремих видів майнових цінностей бути швидко конвертованими в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах кон'юнктури ринку, що склалася на даний момент - це:

- А. ліквідність
- В. ліквідність інвестицій
- С. премія за ліквідність
- Д. рентабельність

7. Інфляційна премія – це:

- А. заздалегіть спрямована інфляція для зменшення повернення боргу у національній валюті
- В. грошова маса що надається підприємствам що зазнали значних втрат від інфляції
- С. додатковий дохід що виплачується інвесторам при знеціненні грошей
- Д. надходження до держави більшої кількості грошей під час інфляції

8. Премія за ліквідність – це:

- A. виплачується інвестору за ризик можливих фінансових втрат
- B. додатковий дохід за особливо високий ліквідний товар
- C. додаткова вартість товару при його малій ліквідності
- D. додатковий дохід продавця від продажу

9. Управління використанням капіталу – це:

- A. процес безперервної реалізації його основного призначення як економічного ресурсу в операційній та інвестиційній діяльності підприємства, що характеризує пошук і забезпечення найбільш ефективних шляхів самозростання його вартості;
- B. система основних елементів, які регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень в цій області;
- C. процес постійного перевищення темпів росту грошової маси над товарною, в результаті чого відбувається перенасичення каналів обігу грошима, що супроводжується їх знеціненням та зростанням цін;
- D. система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які пов'язані з забезпеченням ефективного його застосування в різних видах діяльності підприємства і організацією його обороту

10. Система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які пов'язані з забезпеченням ефективного його застосування в різних видах діяльності підприємства і організацією його обороту – це:

- A. управління використанням капіталу
- B. управління формуванням капіталу
- C. управління людським капіталом
- D. управління розвитком капіталу

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Підприємство продає продукцію в кредит на суму 1800 тис. грн. Період надходжень грошей – 40 днів. Собівартість складає 74% від ціни реалізації. Необхідно визначити середні вкладення в дебіторську заборгованість.

Задача 2. Підприємство збирається пом'якшити свою кредитну політику. Зараз 85% обсягу продаж здійснюється в кредит. Основні показники діяльності підприємства наведені у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 - Показники діяльності підприємства, тис. грн.

Показники	Поточне значення	Очікуване значення
1. Виручка від реалізації	820	1050
2. Обсяг продаж в кредит		920
3. Витрати	2,5% від (2)	4% від (2)
4. Період надходжень грошей від кредиту	90	120

Визначити збільшення витрат підприємства і його середній розмір дебіторської заборгованості.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

- 1) Оцінка впливу інфляції на використання капіталу підприємства.
- 2) Характеристика концепції врахування фактору ліквідності в процесі використання капіталу.
- 3) Сучасна проблематика управління використанням капіталу вітчизняних підприємств.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.
2. Аптекарь С.С. Управление капиталом предприятия: монография /С.С. Аптекарь, Ю.В. Вербицкая. – Донецк: ДонНУЭТ, 2012. – 184 с.
3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.
4. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 512 с.
5. Бланк И.А. Управление использованием капитала / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 656 с.
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.
7. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Є.В.Мних, А.Д. Бутко, О.К. Большакова та ін.; за ред. проф. Є.В. Мниха. - К.: КНТЕУ. 2005. - 232 с.
8. Финансовый менеджмент: учеб. / под ред. Е.С. Стояновой. – М.: Перспектива, 1998. – 656 с.
9. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
10. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. – К.: КНЕУ, 2007. – 440с.
11. Управління ресурсами підприємства: навч. посіб. / Під. ред. Ю.М. Воробйова. – К.: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 288с.

Практичні заняття. Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, результати розв'язання задач, захист результатів індивідуальної роботи №2, презентація доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Процес оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів не ґрунтується на критеріях забезпечення:

- A. мінімальної сукупної вартості їх залучення
- B. збереження управління підприємством первинними його засновниками
- C. максимальної сукупної вартості їх залучення
- D. вірна відповідь відсутня

2. Частина загальної стратегії управління використанням капіталу підприємства, яка полягає в оптимізації його обсягу і складу, раціоналізації його обороту та забезпечення зростання його ефективності, називається:

- A. політикою управління формування операційного капіталу
- B. політикою управління використання операційного капіталу
- C. політикою управління використання фінансового капіталу
- D. політикою управління формування неопераційного капіталу

3. Маржинальний операційний прибуток розраховується як:

- A. різниця між чистим операційним доходом і постійними операційними витратами
- B. сума постійних і змінних операційних витрат
- C. різниця між чистим операційним доходом і загальними операційними витратами
- D. вірна відповідь відсутня

4. Чистий операційний прибуток розраховується як:

- A. різниця між чистим операційним доходом і постійними операційними витратами й податком на прибуток
- B. сума постійних і змінних операційних витрат
- C. різниця між чистим операційним доходом і загальними операційними витратами
- D. вірна відповідь відсутня

5. Центр витрат представляє собою:

- A. структурний підрозділ підприємства, керівник якого несе відповідальність тільки за доведені йому завдання по формуванню прибутку
- B. структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом (постачально-заготовчий або виробничий підрозділ підприємства)
- C. структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах (збутові відділи, магазини-мережі)
- D. структурний підрозділ підприємства, керівник якого несе відповідальність тільки за контролінг операційної діяльності

6. До суми операційного доходу відносять:

- A. суму маржинального операційного прибутку, суму валового операційного прибутку
- B. суму чистого операційного доходу, суму валового операційного доходу
- C. суму чистого операційного прибутку, суму валового операційного прибутку
- D. суму маржинального операційного прибутку, суму чистого операційного прибутку

7. Центр доходу представляє:

- A. структурний підрозділ підприємства, керівник якого несе відповідальність тільки за доведені йому завдання по формуванню прибутку
- B. структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом (постачально-заготовчий або виробничий підрозділ підприємства)
- C. структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах (збутові відділи, магазини-мережі)
- D. структурний підрозділ підприємства, керівник якого несе відповідальність тільки за контролінг операційної діяльності

8. Розроблена на підприємстві загальна політика управління використанням капіталу в операційному процесі конкретизується потім в розрізі:

- A. дохідності підприємства
- B. його рентабельності
- C. вартості акцій підприємства
- D. основного і операційного капіталу

9. Операційний леверидж характеризує:

- A. взаємозв'язок між залученням позикового капіталу підприємства і зміною прибутку до виплати відсотків і податків
- B. взаємозв'язок структури собівартості, обсягу випуску і продажу і прибутку
- C. сукупний вплив виробничого і фінансового левериджу

Д. взаємозв'язок між позиковим капіталом та прибутком підприємства

10. На другому етапі формування політики управління використанням капіталу в операційній діяльності підприємства:

А. розглядається динаміка рівня ефективності використання операційного капіталу на підприємстві. Використовують показники рентабельності капіталу, капіталовіддачі

В. вивчається динаміка складу операційного капіталу в розрізі основного і оборотного його видів. В процесі аналізу цієї динаміки вивчаються основні фактори, які визвали зміну обсягу використовуваного як основного, так оборотного операційного капіталу (в першу чергу, зміна складу необоротних та оборотних операційних активів по окремим їх видам)

С. визначення загальної суми необхідного доходу по фінансовій операції з врахуванням фактору інфляції

Д. вивчається динаміка загального обсягу використання капіталу в операційній діяльності підприємства; темпи цієї динаміки співставляються з темпами зміни обсягу виробництва і реалізації продукції, а також загальної суми капіталу підприємства.

3. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Власник магазину кондитерських виробів реалізує 34000 кг на рік. Ціна 1 кг 200 грн. Магазин працює 360 днів на рік. Оформлення 1-го замовлення на поставку товару з кондитерської фабрики (разом із транспортуванням) обходиться 58000 грн. Вартість зберігання 1 кг кондитерських виробів в рік 35% ціни виробу. Менеджер, як правило, замовляє і отримує товар 1 раз в місяць з фабрики.

Визначити ефект (економію витрат на замовлення і зберігання товару), який може отримати власник магазину, якщо буде використовувати економічний розмір замовлення.

Задача 2. Проаналізувати динаміку операційного і сукупного капіталу виробничого підприємства, обсяг його реалізації, валовий операційний прибуток та ефективність використання операційного капіталу, якщо у базовому і звітному роках (тис. грн.):

- операційний капітал становив 240 і 268 відповідно;
- сукупний капітал - 610 і 642;
- обсяг реалізації – 187 і 190;
- валовий операційний прибуток – 29 і 25.

Розрахунки провести за темпами приросту коефіцієнтом значущості операційного капіталу, коефіцієнта оборотності операційного капіталу (в днях), капіталовіддачі, рентабельності операційного капіталу.

4. Підготуйтеся до презентації доповідей, використовуючи мультимедійне візуальне супроводження, за темами:

1) Аналітична оцінка основного операційного капіталу вітчизняних підприємств.

2) Аналітична оцінка оборотного операційного капіталу вітчизняних підприємств.

3) Приклади застосування моделі «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації і прибутку».

5. Підготуйтеся до виконання індивідуальної роботи №2 «Формування політики управління використанням операційного капіталу підприємства».

6. Підготуйтеся до захисту індивідуальної роботи №2.

Література:

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.

2. Аптекарь С.С. Управление капиталом предприятия: монография /С.С. Аптекарь, Ю.В. Вербицкая. – Донецк: ДонНУЭТ, 2012. – 184 с.

3. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. – К.: КНЕУ, 2007. – 440с.

4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О.О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2003. – с. 554 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання [Текст] : курс лекцій / С.В. Волошина; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 59 с.
2. Аптекарь С.С. Управление капиталом предприятия: монография /С.С. Аптекарь, Ю.В. Вербицкая. – Донецк: ДонНУЭТ, 2012. – 184 с.
3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 1] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 592 с.
4. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. [Том 2] – К.: «Ника-Центр», 1999. – 512 с.
5. Бланк И.А. Управление активами / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 720 с.
6. Бланк И.А. Управление использованием капитала / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 656 с.
7. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.
8. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк: учеб. курс. - К.: «Ника-Центр», 1999. - 528 с.
9. Гарнер Д. Привлечение капитала / Д. Гарнер, Р. Оуэн, Р. Конвей. – М.: «Джон Уайли энд Санз», 1995. – 464 с.
10. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент: навч. посіб. / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 420 с.
11. Ковалев В.В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 512 с.
12. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Є.В.Мних, А.Д. Бутко, О.К. Большакова та ін.; за ред. проф. Є.В. Мниха. - К.: КНТЕУ. 2005. - 232 с.
13. Финансовый менеджмент: учеб. / под ред. Е.С. Стояновой. – М.: Перспектива, 1998. – 656 с.
14. Фінансовий менеджмент: підруч./ кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
15. Фролова Л.В. Капітал підприємства: формування та використання: навч. посіб. / Л.В. Фролова, Л.В. Семерунь, О.В. Паращенко. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. - 121 с.
16. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. – К.: КНЕУ, 2007. – 440с.

Додаткова

17. Балабанов И.Т. Игровой практикум по финансам: уч. пособ. / И.Т. Балабанов и др. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 120 с.

18. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 528 с.
19. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2008. – 1008 с.
20. Колб Р.В. Финансовый менеджмент / Р.В. Колб, Р. Дж. Родригес. – М.: Издательство «Финпресс», 2001. – 496 с.
21. Круш П.В. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства : навч. посіб. / П. В. Круш та ін. – К.: "Центр учбової літератури", 2008. – 328с.
22. Круш П.В. Капітал та основні засоби підприємства: навч. посіб. / П.В. Круш і ін. - К.: ЦНЛ, 2005. - 109 с.
23. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О.О. Терещенко. - К. :КНЕУ, 2003. – с. 554 с.
24. Управління ресурсами підприємства: навч. посіб. / Під. ред. Ю.М. Воробйова. – К.: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 288с.
25. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал / Дж. Р. Хикс. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1993. – 488с.

Інформаційні ресурси

26. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
27. Державна система розкриття інформації про емітенти цінних паперів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/emitents>
28. База даних компаній України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.kompass.ua>
29. Портал української промисловості [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.minprom.com.ua>
30. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
31. Офіційний веб-сайт Європейський науковий фонд [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.esf.org/>.
32. Национальный институт стратегических исследований [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.niss.gov.ua>
33. Научная электронная библиотека «Киберленинка» [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.cyberleninka.ru>

Навчальне видання

Волошина Світлана Василівна

Скубіліна Анастасія Вікторівна

Кафедра економіки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 3,0.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.